

Mecanismul Independent de Raportare

Raport privind rezultatele :
România 2022-2024

Open
Government
Partnership

Independent
Reporting
Mechanism

Rezumat

În cadrul celui de-al șaselea plan de acțiune al României, angajamentele susținute de-a lungul ciclurilor planurilor de acțiune și implicarea societății civile au dus la rezultate notabile în ceea ce privește transparența și datele deschise. Pentru succesul viitor, reformatorii pot consolida acceptul părților interesate guvernamentale, sprijinul pentru agenda de guvernare deschisă la nivel național și coordonarea inter-agenții.

Rezultate timpurii:

Dintre cele 10 angajamente din acest plan de acțiune, unul a obținut rezultate moderate și două semnificative. În special, două dintre cele trei angajamente identificate ca fiind promițătoare în revizuirea planului de acțiune au dat rezultate timpurii semnificative. Acest lucru marchează un contrast față de ciclul anterior, în care niciun angajament nu a obținut rezultate semnificative.

Cele mai de succes două angajamente sunt Angajamentul 6, în cadrul căruia Guvernul a furnizat date privind alocarea de resurse substanțiale pentru planurile de dezvoltare locală din România. Publicul are acum acces la datele de implementare pentru două programe de dezvoltare locală de mai multe ori pe an. Al doilea, implementarea guvernamentală avansată și cuprinzătoare a legii privind datele deschise din 2022 (Angajamentul 7). Acest lucru a dus la publicarea cu 40% mai multor seturi de date, de la 3.200 în iulie 2022 la 4.679 în septembrie 2024, pe portalul de date deschise al țării. Ambele angajamente au beneficiat de susținere din partea societății civile românești, care a pus bazele mai multor cicluri pentru a atinge aceste rezultate.

Finalitate:

Planul de acțiune abordează mai multe domenii cheie pe care România s-a concentrat în mod constant. Acesta include transparența fondurilor de investiții locale, datele deschise și reducerea birocrăției. De asemenea, introduce noi domenii de intervenție, cum ar fi bugetarea participativă, îmbunătățirea accesului la justiție pentru victimele violenței de gen și consolidarea egalității de gen în procesul decizional. În ciuda progreselor mai mari în comparație cu ciclurile anterioare ale planurilor de acțiune, aceste progrese au fost oarecum limitate din cauza lipsei de sprijin politic la nivel înalt (influențată în special de ciclul electoral al țării) și a problemelor de coordonare între agențiile de stat. Trei angajamente au fost finalizate în mod substanțial sau finalizate, o scădere față de planul de acțiune anterior.

Angajamentele care au fost finalizate în mod substanțial au beneficiat de susținere din partea societății civile. Societatea civilă a profitat de avânt, cum ar fi repetarea anumitor subiecte în

IMPLEMENTAREA LA PRIMA VEDERE

NIVEL DE COMPLETARE DE

3/10

Angajamente finalizate sau finalizate în mod substanțial

REZULTATE TIMPURII

3/10

Angajamente cu rezultate timpurii

2/10

Angajamente cu rezultate semnificative

RESPECTAREA CERINȚELOR MINIME

Acțiuni conforme cu procesul OGP.

presă (angajamentul 6) pentru a obține rezultate. Publicarea datelor deschise pentru transparență, responsabilitate și inovare socială este domeniul de politică care a obținut cele mai notabile rezultate. Angajamentele legate de cultură și justiție (angajamentele 3 și 4) au înregistrat progrese limitate, în timp ce angajamentele legate de industriile extractive și aspectele de mediu (angajamentele 5 și 10) nu au fost începute. Autoritățile de nivel înalt din ministerele respective au avut o implicare redusă spre absentă în implementare.¹

Participare și co-creare:

Procesul OGP din România este supravegheat de Comitetul Național de Coordonare (CNC). Acesta cuprinde șapte reprezentanți ai agențiilor administrației publice și șapte reprezentanți ai organizațiilor societății civile (OSC). Societatea civilă a jucat un rol cheie prin propunerea și modificarea angajamentelor și prin participarea la CNC. Nu toți membrii OSC au menținut un interes și o participare constantă în timpul implementării.² Unii nu au reușit să aloce suficiente resurse pentru agenda guvernării deschise sau au fost preocupați de alegerile care se apropiau. În ciuda acestor provocări, societatea civilă, în general, a menținut un nivel semnificativ de implicare pe tot parcursul ciclului. Feedback-ul lor a fost luat în considerare la monitorizarea tuturor angajamentelor și la punerea în aplicare a unora dintre ele, așa cum a fost cazul în planurile de acțiune anterioare. În general, țara a acționat conform procesului OGP.

Implementarea în Context:

Eforturile consistente și hotărâte ale societății civile românești, în special în domeniul precum transparența și datele deschise, au fost esențiale pentru a stimula progresul. Cu toate acestea, în 2024, România a organizat și va organiza mai multe alegeri importante. Alegerile locale, inclusiv locurile de primar și de consilieri, precum și alegerile pentru Parlamentul European, au avut loc în iunie. Alegerile prezidențiale vor avea loc în noiembrie, urmate de alegerile parlamentare naționale în decembrie. Perioada premergătoare alegerilor din România a distras temporar atenția de la reformele de guvernare, creând obstacole în calea inițiativelor planificate. În plus, lipsa unei coordonări și integrări suficiente între agențiile guvernamentale a împiedicat îndeplinirea unor angajamente.

---

¹ Septimius Pârnu (Buna guvernare și alegerile la Expert Forum), interviu cu cercetătorul IRM, 6 septembrie 2024; Larisa Barac (Punct de contact OGP pentru România), interviu cu cercetătorul IRM, 29 iulie 2024.

² Pârnu, interviu; Barac, interviu.

Cuprins

Secțiunea I: Observații cheie	2
Secțiunea II: Implementare și rezultate timpurii.....	4
Secțiunea III. Participare și Co-Creare.....	10
Secțiunea IV. Metodologie și indicatori IRM	14
Anexa I: Date privind angajamentele	16

Secțiunea I: Observații cheie

Cel de-al șaselea ciclu de planuri de acțiune ale României evidențiază beneficiile susținerii susținute a societății civile pentru avansarea reformelor. De asemenea, subliniază importanța sprijinului politic consecvent la nivel înalt și a coordonării inter-agenții pentru angajamentele de a-și atinge întreaga ambiție.

Observația 1: Susținerea persistentă a societății civile pe probleme cheie a condus la reforme eficiente de guvernare deschisă în România. În concordanță cu constatările Raportului privind rezultatele 2020-2022,¹ succesul angajamentelor sugerate de inițiativele societății civile românești demonstrează importanța implicării susținute a societății civile pentru obținerea de rezultate. Această observație este în concordanță cu revizuirea planului de acțiune 2022-2024, în care cele două angajamente care au obținut rezultate semnificative (angajamentele 6 și 7) au fost susținute de susținerea continuă a societății civile și de experiența acumulată în mai multe planuri de acțiune. Angajamentul 6, de exemplu, a beneficiat de implicarea directă a Forumului de experți în punerea sa în aplicare.² Susținerea consecventă a Forumului de experți și cercetarea pe termen lung și producerea de rapoarte pe această temă au facilitat progrese semnificative și au sporit eficacitatea angajamentului.³ Acest lucru evidențiază un model cheie: angajamentele susținute de implicarea pe termen lung a societății civile au mai multe șanse să obțină rezultate de impact în timp.

Observația 2: Sprijinul pentru agenda de guvernare deschisă este o resursă limitată care ar trebui valorificată ori de câte ori este posibil. Acceptul politic și sprijinul conducerii joacă un rol crucial în avansarea agendei de guvernare deschisă. O trăsătură comună a angajamentelor care nu au reușit să obțină rezultate semnificative a fost lipsa sprijinului politic la nivel înalt. Acest lucru a fost agravat și mai mult de planificarea inadecvată a modului în care evenimentele viitoare fixe, cum ar fi alegerile din România din 2024, ar putea afecta implementarea. După cum a menționat Forumul experților, nu a existat nicio participare și implicare semnificativă din partea personalităților politice de rang înalt în timpul implementării, limitând progresul în ceea ce privește angajamentele care ar fi beneficiat de sprijinul lor. Perioada premergătoare alegerilor din 2024 a mutat și mai mult atenția asupra preocupărilor legate de alegeri.⁴ Acest lucru a însemnat că unele angajamente care au avut sprijin guvernamental în timpul fazei de co-creare, cum ar fi angajamentele 1 și 10, au pierdut acest sprijin. Deși personalul tehnic și-a exprimat interesul pentru agenda guvernării deschise, absența unui angajament politic puternic a împiedicat progresul angajamentelor 2, 4, 8 și 9 și concretizarea și vizibilitatea potențialelor reforme (angajamentul 3 și 10). Potrivit reprezentanților MSF, se așteaptă ca peisajul politic să rămână relativ stabil după alegeri,⁵ care, în combinație cu disponibilitatea resurselor financiare și umane, poate crea o oportunitate de a revigora eforturile și de a avansa agenda de reforme.

Observația 3: Coordonarea insuficientă între agenții poate submina succesul angajamentelor. Implementarea a fost îngreunată de provocările în integrarea și coordonarea preconizată între agențiile guvernamentale. De exemplu, Angajamentul 1, care a urmărit să creeze instrumente de depunere online pentru cererile de utilitate publică, rămâne în curs de dezvoltare, deoarece Secretariatul General al Guvernului (SGG) are nevoie de aprobarea Ministerului Justiției pentru a publica datele. Această inițiativă așteaptă în prezent o dezbatere parlamentară. Acest exemplu evidențiază faptul că procesele de integrare și aprobare pot fi

obstacole în calea implementării depline. Pentru a aborda aceste provocări, reformatorii pot identifica și implica toate agențiile relevante de la începutul procesului de proiectare a angajamentului. Colaborarea inter-agenții timpurie și continuă, determinând cine își va asuma responsabilitatea pentru ce etapă și cu ce resurse, ar putea eficientiza eforturile de integrare, asigura alinierea și facilita o implementare mai ușoară.

---

¹ "Raport rezultate 2020-2022 România", <https://www.opengovpartnership.org/documents/romania-results-report-2020-2022-for-public-comment/>.

² Septimius Pârnu (Buna guvernare și alegerile la Expert Forum), interviu cu cercetătorul IRM, 6 septembrie 2024.

³ Pârnu, interviu.

⁴ Pârnu, interviu.

⁵ Pârnu, interviu.

Secțiunea II: Implementare și rezultate timpurii

Următoarea secțiune analizează cele două angajamente pe care IRM le-a identificat ca având cele mai puternice rezultate în urma implementării. Pentru a evalua rezultatele timpurii, IRM s-a referit la angajamentele sau clusterelor identificate ca promițătoare în revizuirea planului de acțiune, ca punct de plecare. După verificarea dovezilor de finalizare, IRM a luat în considerare, de asemenea, angajamentele sau clusterelor care nu au fost considerate promițătoare, dar care, așa cum au fost puse în aplicare, au dat rezultate predominant pozitive sau semnificative.

Angajamentul 6: Creșterea transparenței alocărilor de investiții naționale

Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației (MDLPA)

Context și obiective:

Acest angajament a avut ca scop îmbunătățirea transparenței în implementarea a două programe de dezvoltare locală gestionate de MDLPA: Programul Național de Dezvoltare Locală (PNDL) și Programul Anghel Saligny. Împreună, aceste programe reprezintă principalul instrument al Guvernului României pentru promovarea dezvoltării locale și durabile în țară. PNDL vizează în principal zonele rurale, în timp ce Programul Anghel Saligny vizează modernizarea comunității locale prin investiții în infrastructură, cum ar fi drumuri, canalizare, stații de tratare a apei și rețele de distribuție a gazelor naturale. Această inițiativă s-a bazat pe eforturile planurilor de acțiune anterioare axate pe transparența PNDL și a răspuns priorităților identificate de societatea civilă, condusă de Expert Forum.¹

Din 2021, implementarea PNDL și a Programului Anghel Saligny a fost examinată pentru management defectuos și posibile fraude.² Deși organizațiile societății civile (OSC) au solicitat și primit anterior date de la guvern, aceste informații nu au fost publicate sistematic într-un format deschis. IRM a evaluat angajamentul ca având potențialul de a obține rezultate substanțiale, deoarece a urmărit să stabilească un calendar și standarde clare pentru publicarea datelor. În plus, angajamentul a avut ca scop încurajarea participării civice prin organizarea unei întâlniri publice pentru a discuta implementarea Programului Anghel Saligny.³

Rezultate timpurii: Rezultate semnificative

Acest angajament a obținut rezultate semnificative și un nivel substanțial de finalizare. Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației publice acum datele de implementare pentru PNDL la fiecare șase luni și pentru Programul Anghel Saligny la fiecare trei luni, în ciuda unor întârzieri.⁴ Aceasta a fost prima dată când astfel de date au fost făcute publice, permițând societății civile și jurnaliștilor să monitorizeze procesele de achiziții și să raporteze orice nereguli.⁵ Astfel cum s-a prevăzut în acest plan de acțiune și în cele două planuri de acțiune anterioare, datele, disponibile acum pe data.gov.ro, includ informații privind listele de proiecte finalizate, stadiul acestora, locația, inclusiv informații privind achizițiile publice și listele furnizorilor. Acestea includ, de asemenea, detalii despre proiectele în care au fost identificate nereguli penale atât pentru PNDL, cât și pentru Programul Anghel Saligny. În plus, pe 16 noiembrie 2022, MDLPA a organizat o întâlnire publică online pentru a spori transparența în jurul programului Anghel Saligny. Atât procesul-verbal al reuniunii, cât și un raport al forumului experților pot fi consultate online.⁶ Angajamentul este evaluat ca fiind substanțial complet, mai

degrabă decât finalizat, din cauza întârzierilor în publicarea anumitor tipuri de date și a faptului că sistemul API nu a fost dezvoltat. Părțile interesate guvernamentale se așteaptă ca transparența datelor de implementare pentru ambele programe să fie continuată în planurile de acțiune viitoare.⁷

Expert Forum, o organizație importantă a societății civile implicată în acest angajament și membră a forumului multi-partit din România, a remarcat că, deși au existat întârzieri în publicarea bazelor de date și unele limitări în personalizarea datelor, angajamentul a avut un impact semnificativ. Societatea civilă și jurnaliștii au folosit sursele de date dezvăluite și au publicat articole despre scandalurile de corupție.⁸ Potrivit Punctului de Contact OGP din România, provocările în implementarea acestui angajament, inclusiv întârzierile în publicarea bazei de date, s-au datorat limitărilor de resurse (timpul personalului) și a dificultăților de integrare a platformei în sistemul de achiziții publice.⁹ Cu toate acestea, atât reprezentanții punctului de contact al OGP, cât și reprezentanții Forumului de experți au fost de acord că ministerul responsabil de angajament a fost foarte receptiv și a menținut o comunicare continuă cu organizațiile societății civile pe tot parcursul fazei de implementare.

În noiembrie 2023, Expert Forum a publicat un raport bazat pe datele disponibile, care a atras atenția Curții de Conturi. Acest lucru a dus la un dialog productiv și la angajarea Curții de Conturi să publice datele solicitate.¹⁰ Acest lucru demonstrează modul în care transparența și accesul la informații pot promova responsabilitatea publică și reformele. În ceea ce privește lizibilitatea datelor, reprezentantul Expert Forum a recunoscut anumite limitări, dar a subliniat că valoarea constă în disponibilitatea datelor, o premieră în România. Ministerul a luat în considerare, de asemenea, propunerile Forumului de experți de a îmbunătăți ușurința de utilizare a datelor, iar unele dintre aceste sugestii privind modul de operaționalizare a datelor au fost puse în aplicare.¹¹

Perspective:

În ciuda unor întârzieri, acest angajament a îmbunătățit supravegherea publică a PNDL și a programului Anghel Saligny. A sporit vizibilitatea implementării programelor de dezvoltare locală și a făcut lumină asupra modului în care sunt alocate fonduri publice substanțiale (circa 100 de miliarde de lei, care reprezintă aproximativ 22 de miliarde de dolari). Privind în perspectivă, se așteaptă ca aceste îmbunătățiri ale transparenței să fie integrate în planurile de acțiune viitoare pentru a menține supravegherea eficientă a achizițiilor publice și a proiectelor de dezvoltare locală.¹² Un stimulent puternic pentru transparență continuă pentru PNDL și programul Anghel Saligny este procesul de aderare a României la OCDE, care necesită un angajament continuu față de transparența și utilizarea datelor deschise.¹³ Pentru a construi pe baza acestui succes, se recomandă continuarea consolidării mecanismelor care facilitează reutilizarea acestor date pe diverse platforme, de exemplu, jurnalismul de date, un domeniu în care Expert Forum a făcut deja pași.¹⁴ Această abordare ar spori relevanța și durabilitatea publicării datelor, asigurând în același timp o accesibilitate și un impact mai larg.

Angajamentul 7: Publicarea seturilor de date deschise

Secretariatul General al Guvernului, Autoritatea pentru Digitalizare a României

Context și obiective:

Prin acest angajament, Secretariatul General al Guvernului (SGG) și Autoritatea pentru Digitalizarea României (ADR) au urmărit să realizeze o implementare solidă a Legii nr. 179/2022 privind datele deschise¹⁵. Pentru a realiza acest lucru, au planificat să implice OSC-urile în implementarea legii prin întâlniri de consultare și în identificarea seturilor de date cheie de mare valoare pentru publicare. Strategia lor a inclus promovarea colaborării între instituțiile de date deschise de top, editorii de date și comunitatea de re-utilizatori de date deschise. Această abordare a avut ca scop îmbunătățirea atât a cantității, cât și a calității datelor publicate, precum și creșterea reutilizării datelor și a impactului potențial al acestora. Acțiunile-cheie au implicat organizarea de grupuri de lucru interinstituționale și mixte care au inclus autorități publice și re-utilizatori de date. Aceste grupuri au fost însărcinate să dezvolte linii directoare pentru implementarea Legii 179, să identifice și să prioritizeze seturi de date de înaltă calitate pentru publicare și să promoveze cele mai bune practici în publicarea și reutilizarea datelor.¹⁶

IRM a considerat că acest angajament este capabil să producă rezultate substanțiale în revizuirea planului de acțiune¹⁷. În timp ce România a inclus anterior angajamente axate pe date deschise în toate planurile sale de acțiune anterioare, aceste eforturi au implicat în principal publicarea ad-hoc a datelor. În schimb, acest angajament a vizat punerea în aplicare a unui cadru juridic nou aprobat pentru datele deschise în administrația publică, bazat pe principiul "deschis prin proiectare și în mod implicit", abordând în același timp lipsa competențelor digitale și a reutilizării datelor în rândul populației.

Rezultate timpurii: Rezultate semnificative

Acest angajament a adus progrese semnificative în consolidarea ecosistemului de date deschise din România. În special, numărul de seturi de date deschise publicate pe portal data.gov.ro crescut semnificativ în perioada de implementare (etapa 1). Seturile de date au crescut de la 3.200 în iulie 2022 la 4.679 în septembrie 2024, ceea ce reprezintă o creștere de peste 40% a seturilor de date disponibile. În plus, progresele substanțiale înregistrate au pus bazele unei agende mai ambițioase privind datele deschise, reflectate în dezvoltarea în curs a Strategiei naționale privind datele deschise.¹⁸

În ceea ce privește înființarea grupurilor de lucru interinstituționale și mixte pentru a elabora reguli de punere în aplicare a Legii 179 (etapa 2), acestea au început până la jumătatea anului 2022, grupurile organizând mai multe întâlniri pentru elaborarea și finalizarea indicațiilor¹⁹. În perioada decembrie 2023-ianuarie 2024, SGS a prezentat normele propuse pentru consultarea publică și interinstituțională online și în persoană,²⁰ organizarea unei dezbateri publice suplimentare în ianuarie 2024 pe tema guvernantei datelor deschise.²¹ După cum au raportat POC și Expert Forum, acest proces a suferit întârzieri semnificative. Deși comunicarea dintre guvern și reprezentanții societății civile a fost bună, feedback-ul OSC-urilor a fost adesea primit prea târziu, ceea ce a făcut dificilă includerea la timp a guvernului. Deși au fost făcute unele îmbunătățiri pe baza acestui feedback, unele seturi de date rămân incomplete sau lipsesc. Forumul de experți a raportat că omologul guvernamental este conștient de aceste probleme și lucrează pentru a le rezolva, dar resursele umane și timpul limitat au limitat progresul, așa cum s-a prevăzut în revizuirea planului de acțiune 2022-2024. În general, agențiile de implementare au fost receptive și au organizat reuniuni și discuții bilaterale cu societatea civilă pentru a aborda aceste provocări și a îmbunătăți portalul de date.²²

În ceea ce privește etapa 3, agențiile de implementare au înființat grupuri de lucru interinstituționale cu instituțiile care intră sub incidența Regulamentului UE nr. 138/2023²³. Grupurile de lucru s-au concentrat pe compilarea unei liste de seturi de date specifice de mare valoare și au prezentat măsuri pentru punerea în aplicare a regulamentului. Concomitent, prin Decizia 824/2023, Regulamentul care reglementează Comitetul Tehnico-Economic pentru Societatea Informațională, care funcționează în temeiul SAL, a fost modificat pentru a include prevederi privind datele deschise, cu respectarea standardelor UE²⁴. Aceste acțiuni au determinat guvernul României să înceapă dezvoltarea primei sale Strategii Naționale de Date Deschise,²⁵ încorporând una dintre recomandările făcute de IRM în revizuirea planului de acțiune.²⁶ Potrivit punctului de contact, acest proces este întreprins de un comitet interministerial dedicat și include o dezbatere publică, sondaje de identificare a nevoilor pentru administratorii de date deschise, rezultatele sondajului de feedback al utilizatorilor pe portalul național de date deschise și consultări publice și interministeriale.²⁷ Aceste evoluții contribuie în mod semnificativ la procesul de aderare la OCDE.²⁸

În ceea ce privește activitățile de promovare a celor mai bune practici în publicare și reutilizare (etapa 4), SGG a organizat mai multe evenimente, inclusiv webinarii, întâlniri publice și eforturi locale de diseminare pe parcursul anilor 2023 și 2024, în special în timpul Săptămânii Guvernării Deschise.²⁹ În cele din urmă, în colaborare cu Institutul Național de Administrație, SGG a înființat cursul de formare certificat privind datele deschise (etapa 5).³⁰

Perspective:

După câțiva ani de eforturi dedicate, acest angajament a pus bazele unei abordări mai coordonate și mai ambițioase a datelor deschise în România. În plus, potrivit punctului de contact, dezvoltarea Strategiei naționale privind datele deschise va influența pozitiv calendarul și domeniul de aplicare al viitorului plan de acțiune. Următorul plan de acțiune s-ar putea alinia la obiectivele strategiei pentru a se asigura că angajamentele viitoare sunt mai integrate și vizează strategic sectoare specifice.³¹ Pentru consolidarea următorului plan de acțiuni, IRM recomandă Secretariatului General al Guvernului și Autorității pentru Digitalizare a României:

- **Implicarea părților interesate guvernamentale la nivel înalt:** pentru a se asigura că planul de acțiune are o formă de sprijin sigură încă de la început. Acest sprijin ar ajuta la abordarea unora dintre provocările cu care se confruntă acest plan de acțiune și ar facilita colaborarea între ministere.
- **Facilitarea colaborării interministeriale și inter-agenții:** încă de la începutul procesului de co-creare. Aceasta ar putea include întâlniri în persoană sau online cu toate părțile interesate ale guvernului pentru a sprijini construirea de relații. Acest lucru ar putea fi susținut prin delimitarea clară a pașilor necesari pentru implementare, precum și prin menționarea responsabilității ministerului sau agenției asupra fiecărui pas.

¹ "România 2022-2024 – Analiza Planului de Acțiuni", Parteneriat pentru Guvernare Deschisă, 16 februarie 2024, <https://www.opengovpartnership.org/documents/romania-action-plan-review-2022-2024/>.

² Eremia Radu, Raport. Ce bani au fost dați pentru investiții, prin PNDL și „Anghel Saligny”, în teritoriu [Raport. Ce bani au fost dați pentru investiții, prin PNDL și „Anghel Saligny”, în teritoriu], 11 Octombrie 2023, <https://adevarul.ro/politica/raport-bani-investitii-pndl-anghel-saligny-2307479.html>; Andreea Pora, Afară e Saligny, înăuntru e PNDL. 50 de miliarde de lei pentru primari înainte de congresul PNL [Saligny afară, PNDL în interior. 50 miliarde lei pentru primari înainte de congresul PNL], 12

August 2021, <https://romania.europalibera.org/a/clientelismul-pndl-congres-pnl/31407088.html>; Daniela Mineva, Tihomira Kostova et. Al, Punți spre nicăieri: capturarea statului și riscurile de corupție în transferurile fiscale și achizițiile publice la nivel local în Europa de Sud-Est, 2023, Centrul pentru Studiul Democrației, https://zbw.eu/econis-archiv/bitstream/11159/654210/1/1871337593_0.pdf.

³ “Romania 2022-2024 – Analiza planului de acțiune”, Parteneriatul pentru o guvernare deschisă.

⁴ Depozitul public pentru guvernare deschisă din România,

https://docs.google.com/spreadsheets/d/1T7FowwN2_oMk_ivGro41r0OTFwBdCuw5iu-aKMhLSOM/edit?gid=0#gid=0.

⁵ Septimius Pârvu (Buna guvernare și alegerile la Expert Forum), interviu cu cercetătorul IRM, 6 septembrie 2024.

⁶ “Concluziile dezbaterii privind asigurarea transparenței în Programul Anghel Saligny” [The conclusions of the debate on ensuring transparency in the Anghel Saligny Program], Expert Forum, 18 Noiembrie 2022, <https://expertforum.ro/concluzii-dezbateri-saligny/>

⁷ Larisa Barac (Punct de contact OGP pentru România), interviu cu cercetătorul IRM, 29 iulie 2024.

⁸ Pârvu, interviu.

⁹ Barac, interviu.

¹⁰ “Programele naționale de investiții: stadiul implementării PNI Anghel Saligny” [National investment programs: the stage of implementation of the PNI Anghel Saligny], 8 Noiembrie 2023, <https://expertforum.ro/implementare-saligny-sept2023/>, [Accesat la 10 Septembrie 2024].

¹¹ Pârvu, interviu.

¹² Barac, interviu.

¹³ Reuniunea Consiliului la nivel ministerial, 9-10 iunie 2022, Foai de parcurs pentru procesul de aderare a României la OCDE, OCDE, [https://one.oecd.org/document/C/MIN\(2022\)25/FINAL/en/pdf](https://one.oecd.org/document/C/MIN(2022)25/FINAL/en/pdf).

¹⁴ “Lansare online + demonstrație live Detectorul de bani publici” [Online Launch + Live Demo Public Money Detector], Expert Forum, 25 August 2022, <https://expertforum.ro/demonstratie-detectorul-bani-publici/>.

¹⁵ “Lege nr. 179 din 9 iunie 2022 privind datele deschise și reutilizarea informațiilor din sectorul public” [Law No 179 of June 9, 2022 on open data and re-use of public sector information], Legislative Portal, modificat la 9 iunie 2022, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/256414>.

¹⁶ Planul Național de Acțiune al României 2022-2024, 25 iulie 2022, https://www.opengovpartnership.org/wp-content/uploads/2022/07/Romania_Action-Plan_2022-2024_June_EN.pdf.

¹⁷ “România 2022-2024 – Analiza Planului de Acțiuni”, Parteneriatul pentru o Guvernare Deschisă.

¹⁸ Barac, interviu.

¹⁹ “Grup de lucru norme date deschise” [Grupul de lucru privind normele privind datele deschise], 8 iulie 2022, data.gov.ro, <https://data.gov.ro/blog/grup-de-lucru-norme-date-deschise>.

²⁰ “Consultare publică - proiect de Hotărâre a Guvernului pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 179/2022 privind datele deschise și reutilizarea informațiilor din sectorul public” [Public consultation - draft Government Decision for the approval of the Methodological Norms for the application of Law no. 179/2022 on open data and the reuse of public sector information], 6 Decembrie 2023, data.gov.ro, <https://data.gov.ro/blog/consultare-publica-hg-normelor-metodologice-d-date-deschise>.

²¹ “Rezumatul dezbaterii publice - De la date deschise la guvernanta datelor” [Summary of the public debate - From open data to data governance], 15 ianuarie 2024, data.gov.ro, <https://data.gov.ro/blog/rezumatul-dezbaterii-publice-de-la-date-deschise-la-guvernanta-datelor>.

²² Pârvu, interviu.

²³ “Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2023/138 al Comisiei din 21 decembrie 2022 de stabilire a unei liste de seturi de date specifice cu valoare ridicată și a modalităților de publicare și reutilizare a acestora”, Comisia UE, https://eur-lex.europa.eu/eli/reg_impl/2023/138/oj.

²⁴ “Hotărâre nr. 824 din 8 septembrie 2023 pentru modificarea și completarea Hotărârii Guvernului nr. 941/2013 privind organizarea și funcționarea Comitetului Tehnico-Economic pentru Societatea Informațională” [DECISION no. 824 of September 8, 2023 for the amendment and completion of Government Decision no. 941/2013 regarding the organization and operation of the Technical-Economic Committee for the Information Society], Portalul Legislativ, modificată la 8 septembrie 2023, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/274486>.

²⁵ “Cadru Strategic” [The Strategic Framework], data.gov.ro, <https://data.gov.ro/pages/cadru-strategic>.

²⁶ “Romania 2022-2024 – Analiza planului de Acțiune”, Parteneriatul pentru o Guvernare Deschisă

²⁷ “Reuniunea Comitetului pentru elaborarea Strategiei privind Datele Deschise 8 aug. 2024” [Meeting of the Committee for the elaboration of the Open Data Strategy Aug. 8. 2024], Secretariatul General al Guvernului, 9 August 2024, <https://data.gov.ro/blog/reuniunea-comitetului-pentru-elaborarea-strategiei-privind-datele-deschise-8-aug-2024>; “Proiectul de HOTĂRÂRE pentru aprobarea Strategiei Naționale privind Datele Deschise 2024-2028” [Draft DECISION for the approval of the National Open Data Strategy 2024-2028], Secretariatul General al Guvernului, e-consultare.gov.ro, 10 Septembrie 2024, <https://e-consultare.gov.ro/w/2024/09/proiectul-de-hotarare-pentru-aprobarea-strategiei-nationale-privind-datele-deschise-2024-2028/>; “Consultare publică - proiect de HG pentru aprobarea Strategiei Naționale privind Datele Deschise” [Public

consultation - draft GD for the approval of the National Open Data Strategy], Secretariatul General al Guvernului, 11 Septembrie 2024, <https://data.gov.ro/blog/consultare-publica-proiect-de-hg-pentru-aprobarea-strategiei-nationale-privind-datele-deschise>; “Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Strategiei naționale privind datele deschise 2024-2028 - În avizare” [Government Decision for the approval of the National Open Data Strategy 2024-2028 - Under approval], General Secretariat of the Government, 21 Octombrie 2024, <https://data.gov.ro/blog/hotararea-guvernului-pentru-aprobarea-strategiei-nationale-privind-datele-deschise-2024-2028-avizare>; “Analiză elaborare Strategie Națională privind Datele Deschise” [National Open Data Strategy development analysis], https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSebkqfSb7eIYOmhzB1ACG3KajzM9R_d5pPGqpSIL90AHrjBTg/viewform; “Chestionar data.gov.ro 2024” [Chestionar data.gov.ro 2024], https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScOLBkSxm198S07m2hE3sgWolwiw1CZ_AOA9GeHlug2toYh9A/viewform.

²⁸ Barac, interviu.

²⁹ “Săptămâna Guvernării Deschise - Un univers de date utile – INS” [Săptămâna Guvernării Deschise - Un univers de date utile - INS], 31 mai 2024, [data.gov.ro](https://data.gov.ro/blog/saptamana-guvernarii-deschise-un-univers-de-date-utile-ins), <https://data.gov.ro/blog/saptamana-guvernarii-deschise-un-univers-de-date-utile-ins>.

³⁰ “Date deschise în administrația publică” [Open data in public administration], INA, 18 martie 2024, <https://ina.gov.ro/cursuri/programe-de-perfectionare/comunicare-publica-informare-promovare-si-transparenta-decizionala/date-deschise-in-administratia-publica>.

³¹ Barac, interviu.

Secțiunea III. Participare și Co-Creare

Deși a existat o relație și o comunicare puternică între agențiile de implementare și organizațiile societății civile, participarea a scăzut în timpul fazei de implementare. Această scădere a implicării s-a datorat parțial resurselor limitate și campaniei electorale parlamentare în curs, care a distras atenția de la implementare.

Țările membre OGP sunt încurajate să urmărească ambiția deplină a standardelor actualizate de participare și co-creare care au intrat în vigoare la 1 ianuarie 2022.¹ IRM evaluează toate țările care au prezentat planuri de acțiune începând cu 2022 în conformitate cu standardele actualizate. Cu toate acestea, OGP a instituit o perioadă de grație de 24 de luni pentru a asigura o tranziție echitabilă și transparentă. În acest timp, IRM va evalua alinierea țărilor la standarde și conformitatea cu cerințele minime.² Prin urmare, se va constata că țările acționează contrar procesului OGP numai dacă nu îndeplinesc cerințele minime pentru planurile de acțiune depuse care vor începe în 2024 și mai târziu.

Angajamentul României față de OGP este supravegheat de Comitetul Național de Coordonare (CNC),³ care a fost înființat în 2020. Conform statutului său, CNC este responsabil pentru co-crearea planurilor de acțiune, coordonarea implementării acestora și monitorizarea și evaluarea progresului acestora.⁴ CNC este format din șapte reprezentanți ai autorităților administrației publice și șapte din organizații ale societății civile.⁵ Membrii neguvernamentali ai CNC au fost selectați printr-un proces de nominalizare de către membrii societății civile ai Comitetului anterior pentru perioada 2022-2024. Până la începutul anului 2024, mandatul lor a fost prelungit până la adoptarea următorului plan de acțiune, dar nu mai târziu de aprilie 2025.⁶ Lipsa resurselor, în special lipsa personalului și a fondurilor, a fost menționată în mod repetat de părțile interesate ale OSC-urilor ca o limitare pentru a urmări mai îndeaproape procesul de implementare a OGP.⁷

Procesul de co-creare a avut loc în perioada februarie-iunie 2022. Acest proces a avut ca scop îndeplinirea standardelor OGP, asigurându-se că societatea civilă a jucat un rol activ în modelarea angajamentelor. În plus, organizațiile societății civile au recomandat ca angajamentele planului de acțiune să acorde prioritate protecției spațiului civic, măsurilor anticorupție, inițiativelor de digitalizare și incluziunii transversale și egalității de șanse⁸. Un total de 75 de propuneri de angajament au fost primite online de la agențiile guvernamentale centrale și organizațiile societății civile,⁹ în timp ce au fost primite 8 recomandări suplimentare de la organizațiile societății civile pentru a ajusta propunerile de angajament inițiate de agențiile guvernamentale¹⁰.

CNC a organizat șase întâlniri între noiembrie 2022 și martie 2024 pentru a monitoriza implementarea angajamentului. Prima ședință de implementare a avut loc în noiembrie 2022, în format hibrid, și a reunit 20 de reprezentanți ai societății civile și ai instituțiilor administrației publice centrale implicate în implementarea planului de acțiuni. În ciuda frecvenței întâlnirilor, atât punctul de contact al OGP, cât și forumul de experți au remarcat că reprezentanții societății civile nu au fost atât de activi pe cât se aștepta, oferind feedback sau participând la toate întâlnirile. De exemplu, Forumul de experți a remarcat că un anumit membru al CNC nu a participat la niciuna dintre întâlniri, ceea ce a contribuit la percepția organizațiilor societății civile că interesul pentru OGP în țară este în scădere, în special în contextul viitoarelor alegeri.¹¹ În

plus, aceiași reprezentanți ai OSC-urilor au fost adesea implicați în toate aspectele implementării, ceea ce ar fi putut limita amploarea implicării și supravegherii.¹² Potrivit Asociației Române de Studii Cantitative, aceștia s-au confruntat cu provocări în identificarea stimulentei clare pentru a participa și a îndeplini acțiunile cerute de angajamente. O soluție potențială ar putea fi includerea unor acțiuni specifice și desemnarea unor actori responsabili ai societății civile pentru fiecare activitate. Această abordare ar putea, de asemenea, să sporească șansele de a asigura resursele necesare, cum ar fi finanțarea, personalul și expertiza, pentru o implementare cu succes.¹³

Așa cum s-a întâmplat în timpul implementării Planului de Acțiuni 2020-2022, Clubul OGP a continuat să avanseze o agendă complementară alături de CNC pentru procesul OGP al României. Un mecanism informal înființat în 2014, Clubul OGP își propune să încurajeze dialogul dintre guvern și societatea civilă pe probleme de guvernare deschisă. În timpul celui de-al șaselea ciclu al planului de acțiune, Clubul OGP a organizat două evenimente publice, care au încurajat discuțiile în jurul a două inițiative de guvernare deschisă. Unul dintre ei a discutat implicațiile tehnice ale implementării sistemului e-Factura, o platformă de facturare electronică concepută pentru a eficientiza emiterea, transmiterea și validarea facturilor între companii și instituțiile publice, îmbunătățind transparența și respectarea reglementărilor fiscale. Celălalt a dezbătut o viitoare strategie de guvernare deschisă¹⁴.

Planul de acțiune a reflectat contribuțiile colectate de la public și societatea civilă. De exemplu, planul de acțiune a inclus angajamente pentru a aborda pentru prima dată egalitatea de gen și violența bazată pe gen. Alte angajamente reflectă persistența actorilor societății civile, cum ar fi Forumul de experți, în susținerea unor subiecte specifice în cadrul ciclurilor planurilor de acțiune. Printre acestea se numără Angajamentul 6 privind transparența în alocarea fondurilor de dezvoltare locală și Angajamentul 7 privind datele deschise. Eforturile continue au contribuit la acumularea de experiență pe aceste subiecte (în special în PNDL și Anghel Saligny), care au dus în cele din urmă la rezultate.

Tabelul 1. Respectarea cerințelor minime

Cerința minimă	Îndeplinită în timpul co-creării?	Îndeplinită în timpul implementării?
1.1 Spațiu pentru dialog: Comitetul Național de Coordonare (CNC) este forumul multi-partit al OGP din România. Acesta s-a reunit cel puțin o dată la șase luni, iar normele sale de bază sunt puse la dispoziția publicului. ¹⁵ Cea mai recentă reuniune a CNC în timpul punerii în aplicare a celui de-al șaselea plan de acțiune a avut loc la 21 martie 2024. ¹⁶	Da	Da
2.1 Website OGP: SGG menține un site web accesibil publicului care conține toate aspectele legate de activitățile legate de OGP în România, inclusiv cele mai recente planuri de acțiune. ¹⁷	Da	Da
2.2 Arhivă: Există un depozit online disponibil. Este actualizat de cel puțin două ori pe an și conține informații atât despre co-creație ¹⁸ cât și despre fazele de implementare. ¹⁹	Da	Da

<p>3.1 Notificare prealabilă: SGG a postat cronologia de co-creare și o prezentare generală a oportunităților pentru părțile interesate de a participa la OGP și pe site-urile SGG. SGG a postat calendarul cu două săptămâni înainte de începerea procesului de co-creare.²⁰</p>	<p>Da</p>	<p>Nu se aplică</p>
<p>3.2 Informare: Activitățile de informare - cum ar fi dezbaterile privind cultura guvernării deschise, integritatea și politicile de transparență - au fost desfășurate prin intermediul Clubului OGP. În plus, SGG și CNC au organizat sesiuni de informare, precum și activități legate de angajamentele din planul de acțiune anterior.²¹</p>	<p>Da</p>	<p>Nu se aplică</p>
<p>3.3 Mecanismul de feedback: A existat o platformă de consultare online pentru colectarea de informații de la o serie de părți interesate. Între timp, alte activități de co-creare au fost, de asemenea, deschise publicului. Alte activități de co-creare au necesitat înregistrare, dar au fost deschise publicului. Platforma a fost deschisă pentru colectarea de contribuții timp de aproximativ două luni.²²</p>	<p>Da</p>	<p>Nu se aplică</p>
<p>4.1 Răspuns motivat: SGG a documentat contribuțiile părților interesate și le-a pus la dispoziția publicului pentru consultare în registrul online. SGG a publicat, de asemenea, un tabel de sinteză cu motivele respingerii propunerilor din procesul de co-creare.²³</p>	<p>Da</p>	<p>Nu se aplică</p>
<p>5.1 Implementare deschisă: CNC, în calitate de MSF al României pentru procesul OGP, s-a întâlnit de șase ori în total pe parcursul implementării.²⁴ În cadrul acestor întâlniri, au fost prezentate progresele înregistrate în implementare, iar societatea civilă a putut comenta.²⁵</p>	<p>Nu se aplică</p>	<p>Da</p>

¹ “Standarde de participare și co-creare OGP,” <https://www.opengovpartnership.org/ogp-participation-co-creation-standards/>.

² Mecanismul independent de raportare, Indicații pentru evaluarea cerințelor minime ale OGP, mai 2022, https://www.opengovpartnership.org/wp-content/uploads/2022/05/IRM-Guidelines-for-Assessment-of-Minimum-Requirements_20220531_EN.pdf.

³ “Comitetul Național de Coordonare,” [National Coordination Committee], CNC, <https://ogp.gov.ro/nou/comitetul-national-de-coordonare>.

⁴ “Organizarea și funcționarea Comitetului Național de Coordonare a implementării Parteneriatului pentru Guvernare Deschisă în România,” [Organization and functioning of the National Coordination Committee for the implementation of the Open Government Partnership in Romania] CNC, https://ogp.gov.ro/nou/wp-content/uploads/2021/03/CNC_2020.pdf.

⁵ “CNC 2022-2024” [National Coordination Committee 2022-2024], CNC, <https://ogp.gov.ro/nou/cnc-2022-2024/>.

⁶ “Hotărârea CNC nr.1/2024 privind modificarea ROF 2022-2024” [Judgment No 1/21.03.2024 on the National Steering Committee of the Open Government Partnership in Romania], CNC, https://ogp.gov.ro/nou/wp-content/uploads/2024/04/Hotarare-CNC-modif-ROF_21mar.pdf.

⁷ Septimius Pârnu (Buna guvernare și alegerile la Expert Forum), interviu cu cercetătorul IRM, 6 septembrie 2024; Bogdan Voice (Asociația Română de Studii Cantitative), corespondență prin e-mail cu cercetătorul IRM, septembrie 2024; Laura Albu (Președintele Centrului de Mediere și Securitate Comunitară), interviu cu cercetătorul IRM, 26 septembrie 2024.

⁸ “Consultare 2022” [Consultation 2022], CNC, <https://ogp.gov.ro/nou/consultare-2022/>.

⁹ Larisa Barac (Punctul de contact OGP pentru România), interviu cu cercetătorul IRM, 29 iulie 2024.

¹⁰ “Centralizator propuneri primite / motivare preluare” [Centralizer of proposals received / motivation for taking over], CNC, <https://ogp.gov.ro/nou/wp-content/uploads/2022/05/Centralizare-propuneri-PNA-2022-2024.docx>.

¹¹ Pârvu, interviu.

¹² Barac, interviu.

¹³ Voicu, corespondență prin email.

¹⁴ “OGP Club: Prima strategie națională în domeniul guvernării deschise” [OGP Club: The first national open government strategy], 17 ianuarie 2024, OGP Club, <https://ogp.gov.ro/nou/2024/01/17/ogp-club-prima-strategie-nationala-in-domeniul-guvernarii-deschise/>.

¹⁵ “OGP Romania – Parteneriatul pentru Guvernare Deschisă” [OGP Romania – Open Government Partnership], <https://ogp.gov.ro/nou/>.

¹⁶ “Minută Întâlnirea Comitetului Național de Coordonare a implementării Planului Național de Acțiune al Parteneriatului pentru Guvernare Deschisă în România 2022-2024 - 21.03.2024” [Minutes : Meeting of the National Coordinating Committee for the implementation of the National Action Plan of the Partnership for Open Government in Romania 2022-2024], 21.03.2024, CNC, https://ogp.gov.ro/nou/wp-content/uploads/2024/04/Minuta-Intalnire-CNC_21.03.2024.pdf.

¹⁷ “OGP Romania – Parteneriatul pentru Guvernare Deschisă”, [OGP Romania – Open Government Partnership], <https://ogp.gov.ro/nou/>.

¹⁸ “Elaborare PNA 2022–2024, Prupuneri angajamente primite” [Elaboration of the NAP 2022–2024, Follow-up of commitments received], https://drive.google.com/drive/folders/1SFS3QRf_RKt7T_diWJMQbiJqbVJJ4CeM.

¹⁹ “Monitorizare PNA 2022-2024”, https://docs.google.com/spreadsheets/d/1T7FowwN2_oMk_ivGro41r0OTfwBdCuw5iu-aKMhLSOM/edit?gid=0#gid=0.

²⁰ “Romania 2022-2024 – Analiza planului de Acțiune”, Parteneriatul pentru Guvernare Deschisă.

²¹ “Romania 2022-2024 – Analiza planului de Acțiune”, Parteneriatul pentru Guvernare Deschisă.

²² “Romania 2022-2024 – Analiza planului de Acțiune”, Parteneriatul pentru Guvernare Deschisă.

²³ “Romania 2022-2024 – Analiza planului de Acțiune”, Parteneriatul pentru Guvernare Deschisă.

²⁴ “OGP Romania – Parteneriatul pentru Guvernare Deschisă” [OGP Romania – Open Government Partnership], <https://ogp.gov.ro/nou/>.

²⁵ Barac, interviu.

Secțiunea IV. Metodologie și indicatori IRM

Acest raport sprijină responsabilitatea și învățarea membrilor prin evaluarea (i) nivelului de finalizare a implementării angajamentelor, (ii) a rezultatelor timpurii pentru angajamentele cu un nivel ridicat de finalizare identificate ca fiind promițătoare sau care au dat rezultate semnificative prin implementare și (iii) a practicilor de participare și co-creare pe tot parcursul ciclului planului de acțiune.¹ IRM a început procesul de cercetare după primul an de implementare a planului de acțiune cu elaborarea unui plan de cercetare, cercetare preliminară și verificarea dovezilor furnizate în depozitul OGP al țării.²

Finalizare

IRM evaluează nivelul de finalizare pentru fiecare angajament din planul de acțiune, inclusiv angajamentele grupate în revizuirea planului de acțiune.³ Nivelul de realizare pentru toate angajamentele este evaluat ca fiind unul dintre următoarele:

- *Nu există dovezi disponibile*
- *Nu a început*
- *Limitat*
- *Substanțial*
- *Complet*

Rezultate timpurii

IRM evaluează nivelul rezultatelor obținute în urma implementării angajamentelor care au o lentilă clară de guvernare deschisă, un nivel ridicat de finalizare sau care prezintă dovezi ale obținerii de rezultate timpurii (astfel cum sunt definite mai jos). Acesta ia în considerare obiectivul preconizat al angajamentului înainte de punerea sa în aplicare, contextul specific al țării în care a fost pus în aplicare angajamentul, domeniul de politică specific și modificările raportate.

Indicatorul de rezultate timpurii stabilește trei niveluri de rezultate:

- **Fără rezultate notabile:** Conform dovezilor colectate (prin cercetare documentară, interviuri etc.), implementarea angajamentului de guvernare deschisă a dus la rezultate pozitive reduse sau deloc. După evaluarea activităților desfășurate în perioada de implementare și a rezultatelor acesteia (dacă există), IRM nu a constatat modificări semnificative în ceea ce privește:
  - Îmbunătățirea practicilor, politicilor sau instituțiilor care reglementează un domeniu de politică sau în sectorul public,
  - Îmbunătățirea mediului favorabil pentru a construi încredere între cetățeni și stat.
- **Rezultate moderate:** Conform dovezilor colectate (prin cercetare documentară, interviuri etc.), implementarea angajamentului de guvernare deschisă a dus la rezultate pozitive. După evaluarea activităților desfășurate în perioada de implementare și a rezultatelor acesteia, IRM a constatat schimbări semnificative în ceea ce privește:
  - Îmbunătățirea practicilor, politicilor sau instituțiilor care reglementează un domeniu de politică sau în sectorul public sau
  - Îmbunătățirea mediului favorabil pentru a construi încredere între cetățeni și stat.

- **Rezultate semnificative:** Conform dovezilor colectate (prin cercetare documentară, interviuri etc.), implementarea angajamentului de guvernare deschisă a dus la rezultate pozitive semnificative. După evaluarea activităților desfășurate în perioada de implementare și a rezultatelor acesteia, IRM a constatat schimbări semnificative în ceea ce privește:
  - îmbunătățirea practicilor, politicilor sau instituțiilor care reglementează un domeniu de politică sau în sectorul public sau
  - îmbunătățirea mediului favorabil pentru a construi încredere între cetățeni și stat.Rezultatele pozitive semnificative arată că așteptările clare pentru aceste schimbări (așa cum sunt definite mai sus) vor fi sustenabile în timp.

Acest raport a fost elaborat de IRM în colaborare cu Soledad Gattoni și a fost revizuit de Andy McDevitt, expert extern IRM. Metodologia IRM, calitatea produselor IRM și procesul de revizuire sunt supravegheate de Grupul Internațional de Experti (IEP) al IRM).⁴ Pentru mai multe informații, consultați secțiunea "Prezentare generală IRM" a site-ului OGP.⁵ Un glosar privind termenii IRM și OGP este disponibil pe site-ul OGP.⁶

---

¹ Pentru definiții ale termenilor OGP, cum ar fi co-crearea și angajamentele promițătoare, consultați "Glosarul OGP", <https://www.opengovpartnership.org/glossary/>

² România. Arhiva OGP. Data accesării: 19 septembrie 2024:

https://docs.google.com/spreadsheets/d/1T7FowwN2_oMk_ivGro41r0OTFwBdCuw5iu-aKMHLsOM/edit?gid=0#gid=0.

³ IRM grupează angajamente care împărtășesc un obiectiv comun de politică în timpul procesului de revizuire a planului de acțiune. În aceste cazuri, IRM evaluează "potențialul de rezultate" și "rezultatele timpurii" la nivel de cluster. Nivelul de finalizare este evaluat la nivel de angajament. Pentru mai multe informații despre modul în care IRM grupează angajamentele, a se vedea secțiunea IV privind metodologia și indicatorii IRM din analiza planului de acțiune.

⁴ Parteneriat pentru o guvernare deschisă, Mecanism de raportare independent, Grup de experți internaționali,

<https://www.opengovpartnership.org/about/who-we-are/international-experts-panel/>.

⁵ Parteneriatul pentru Guvernare Deschisă, Prezentare generală IRM, <https://www.opengovpartnership.org/irm-guidance-overview/>.

⁶ Parteneriat pentru Guvernare Deschisă, Glosar OGP, <https://www.opengovpartnership.org/glossary/>.

Anexa I: Date privind angajamentele¹

Angajamentul 1: Standardizarea procedurilor administrative pentru recunoașterea statutului de utilitate publică

● Verificabil: Da ● Este focalizat pe o guvernare deschisă? Da ● Potențialul rezultatelor: Modest	● Finalizare: Limitată ● Rezultate timpurii: Fără rezultate notabile

Prin acest angajament, SGG a căutat să standardizeze procedurile administrative pentru recunoașterea statutului de utilitate publică. Scopul a fost să facă acest lucru prin dezvoltarea de instrumente de armonizare a practicilor între autoritățile locale și de gestionare a procesului de aplicare. După cum a raportat SGG, SGG s-a întâlnit cu reprezentanți ai instituțiilor țintă și ai societății civile. Evaluarea participării societății civile printr-un chestionar a dat o rată bună de răspuns (14 din 24 de chestionare trimise). În plus, baza de date a persoanelor juridice cu statut de utilitate publică începând cu anul 2022 a fost încărcată pe portalul data.gov.ro.² Cu toate acestea, operaționalizarea instrumentelor de lucru pentru depunerea online a cererilor, care a fost scopul angajamentului, rămâne o lucrare în curs de desfășurare. Acesta a fost inclus printre alte propuneri trimise de SGG Ministerului Justiției, dar în prezent așteaptă dezbaterile și adoptarea de către Parlament.

Angajamentul 2: Program Pilot - Procesul de bugetare participativă

● Verificabil: Da ● Este focalizat pe o guvernare deschisă? Da ● Potențialul rezultatelor: Modest	● Finalizare: Substanțială ● Rezultate timpurii: Fără rezultate notabile

Acest angajament, condus de SGG, a avut ca scop promovarea practicilor de bugetare participativă în rândul autorităților publice. Pentru a realiza acest lucru, și-a propus să analizeze experiențele de bugetare participativă existente în țară, să organizeze schimburi și sesiuni de instruire pentru autoritățile publice și să publice un ghid. Agențiile de implementare au finalizat majoritatea activităților, inclusiv o analiză de referință bazată pe un chestionar trimis autorităților locale, întâlniri de lucru pentru a prezenta cele mai bune practici naționale și sesiuni de instruire pentru a ghida autoritățile locale în etapele bugetării participative. Cu toate acestea, ghidul cu recomandări pentru autoritățile publice și societatea civilă este încă în așteptarea aprobării de către Curtea de Conturi a României. Acesta a fost considerat un pas preliminar pentru adoptarea pe scară mai largă a bugetului participativ și, prin urmare, una dintre cele mai importante etape. Între timp, deși punctul de contact a apreciat acest angajament ca pe o oportunitate de a stabili discuția pe această temă,³ nu există dovezi că implementarea sa nu a extins încă adoptarea practicilor de bugetare participativă de către autoritățile guvernamentale din România.

Angajamentul 3: Creșterea transparenței, debirocratizării și integrității Serviciilor publice deconcentrate ale Ministerului Culturii

● Verificabil: Da	● Finalizare: Limitată

<ul style="list-style-type: none"> • Este focalizat pe o guvernare deschisă? Da • Potențialul rezultatelor: Modest 	<ul style="list-style-type: none"> • Rezultate timpurii: Fără rezultate notabile
--	--

Prin acest angajament, Ministerul Culturii, cu sprijinul Transparency International România, a urmărit să dezvolte o strategie anticorupție care să vizeze combaterea corupției în cadrul serviciilor sale descentralizate. Acesta a avut în vedere o analiză cuprinzătoare a cadrului normativ existent, a procedurilor specializate, a vulnerabilităților la corupție și a bunelor practici în domeniul anticorupției la nivelul serviciilor descentralizate, elaborarea și diseminarea ghidurilor cu proceduri pe temă, precum și publicarea acestora pe site-urile serviciilor descentralizate și ale ministerului. S-au înregistrat unele progrese în ceea ce privește evaluarea pregătitoare, o sesiune de instruire și întocmirea unei liste de proceduri specializate pentru combaterea corupției la nivelul serviciilor descentralizate. Cu toate acestea, aceste informații nu au fost diseminate așa cum era de așteptat și nu au condus la punerea în aplicare efectivă a acestor proceduri operaționale. Cercetătorul IRM a contactat filiala TI România, dar nu a primit niciun răspuns. Pe baza dovezilor furnizate IRM, nu pot fi raportate rezultate notabile din punerea în aplicare a angajamentului.

Angajamentul 4: Dezvoltarea unui sistem informatic național integrat pentru înregistrarea cererilor penale

<ul style="list-style-type: none"> • Verificabil: Da • Este focalizat pe o guvernare deschisă? Da • Potențialul rezultatelor: Modest 	<ul style="list-style-type: none"> • Finalizare: Limitată • Rezultate timpurii: Fără rezultate notabile
--	---

În cadrul acestui angajament, Agenția Națională pentru Administrarea Bunurilor Sechestrate (ANABI) și Ministerul Justiției și-au propus să îmbunătățească funcționalitățile ROARMIS, un sistem informatic integrat dezvoltat cu sprijinul UE pentru a îmbunătăți eficiența recuperării creanțelor rezultate din infracțiuni. Acțiunile-cheie au inclus furnizarea de instruire cu privire la ROARMIS pentru potențialii utilizatori, integrarea ROARMIS în Sistemul Electronic de Informații privind Dosarele Judiciare din România (ECRIS 5) și, ulterior, publicarea seturilor de date privind cauzele penale pe portalul data.gov.ro. Pe de o parte, ROARMIS este operațional de la sfârșitul anului 2022 și ANABI, al cărei rol a fost lăudat ca fiind foarte pozitiv de Expert Forum,⁴ dată fiind instruirea planificată pentru personalul său, precum și pentru principalii beneficiari și utilizatori finali ai ROARMIS.⁵ Cu toate acestea, integrarea preconizată a ROARMIS cu ECRIS 5 este încă în curs de desfășurare, prin urmare publicarea seturilor de date nu a putut fi inițiată.

Angajamentul 5: Managementul responsabil al ariilor naturale protejate

<ul style="list-style-type: none"> • Verificabil: Da • Este focalizat pe o guvernare deschisă? Da • Potențialul rezultatelor: Modest 	<ul style="list-style-type: none"> • Finalizare: neînceput • Rezultate timpurii: Fără rezultate notabile
--	--

Agenția Națională pentru Arii Naturale Protejate (ANANP) a propus stabilirea unui cadru pentru alocarea ariilor naturale protejate structurilor de management dedicate, OSC-urile oferind sprijin consultativ în procesul de desemnare. Cu toate acestea, angajamentul a fost în

cele din urmă abandonat. Conform punctului de contact,⁶ o propunere de Ordonanță de urgență a Guvernului a modificat unele dintre responsabilitățile și atribuțiile ANANP către alte entități, reducând astfel capacitatea acestora de a implementa angajamentul⁷.

Commitment 6: Creșterea transparenței alocărilor de investiții naționale

• Verificabil: Da • Este focalizat pe o guvernare deschisă? Da • Potențialul rezultatelor: Substanțial	• Finalizare: Substanțial • Rezultate timpurii: Rezultate semnificative

Acest angajament este evaluat în secțiunea II.

Angajamentul 7: Publicarea seturilor de date deschise

• Verificabil: Da • Este focalizat pe o guvernare deschisă? Da • Potențialul rezultatelor: Substanțial	• Finalizare: Substanțial • Rezultate timpurii: Rezultate semnificative

Acest angajament este evaluat în secțiunea II.

Angajamentul 8: Participarea echilibrată a femeilor și bărbaților la luarea deciziilor în viața publică și politică

• Verificabil: Da • Este focalizat pe o guvernare deschisă? Da • Potențialul rezultatelor: Modest	• Finalizare: Limitată • Rezultate timpurii: Fără rezultate notabile

Prin acest angajament, Agenția Națională pentru Egalitatea de Gen (ANES), cu participarea Expert Forum, și-a propus să abordeze dezechilibrele de gen în sfera publică românească. Angajamentul a vizat efectuarea de analize sectoriale (i.e., în administrația publică centrală, pe piața muncii și în procesele electorale) pentru a evalua aceste dezechilibre. În ceea ce privește dezechilibrul de gen în administrația centrală, analizele finalizate au condus la un raport de situație⁸ și un alt raport privind poziția României în baza de date a Institutului European pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați (EIGE).⁹ Între timp, pentru a aborda dezechilibrul de gen de pe piața muncii, un grup de lucru a fost înființat în 2024 de către secretarul ANES. Sarcina sa este de a monitoriza egalitatea de gen în politicile de ocupare a forței de muncă, mobilitate și migrație a forței de muncă. În cele din urmă, Forumul de experți a examinat echilibrele de gen în lista candidaților în timpul alegerilor și se așteaptă ca acest domeniu să fie acoperit de acest angajament. În ciuda lansării unei analize, progresele au fost împiedicate de lipsa de interes a Autorității Electorale Permanente și de nivelul în general scăzut de implicare a societății civile.¹⁰ Un reprezentant al Asociației Române de Studii Cantitative a remarcat o transparență limitată în implementarea acestui angajament, fără reprezentanți prezenți la discuții și o lipsă de înțelegere a provenienței finanțării pentru implementarea acestui angajament.¹¹

Angajamentul 9: Asigurarea accesului la justiție pentru victimele violenței domestice și de gen

• Verificabil: Da • Este focalizat pe o guvernare deschisă? Da • Potențialul rezultatelor: Modest	• Finalizare: Completă • Rezultate timpurii: Rezultate moderate

Angajamentul, propus de Agenția Națională pentru Egalitatea de Gen (ANES), a avut ca scop îmbunătățirea accesului la justiție pentru victimele violenței domestice și de gen printr-o platformă și o metodologie standardizată de orientare juridică. ANES a raportat progrese notabile, inclusiv dezvoltarea unei metodologii unificate de consultanță juridică pilotată în cinci județe din România¹² și opt sesiuni de formare în care reprezentanții OSC-urilor au instruit funcționarii publici pentru a-și îmbunătăți comunicarea cu victimele.¹³ Potrivit președintelui Centrului de Mediere și Securitate Comunitară, aceasta a fost prima dată când OSC-urile au primit finanțare de la Ministerul Justiției pentru instruire și transfer de cunoștințe. Acest lucru a echipat mii de părți interesate (ofițeri de poliție și birocrați) pentru a sprijini mai bine victimele. A fost finalizat Barometrul Național de Gen și Violență în Familie.¹⁴ Deși impactul său rămâne neclar, deoarece evaluarea IRM a fost limitată de lipsa de răspuns din partea CSO Catalactica.

Angajamentul 10: Prepararea pentru aderarea României la Inițiativa de Transparență a Industriilor Extractive

• Verificabil: Da • Este focalizat pe o guvernare deschisă? Da • Potențialul rezultatelor: Modest	• Finalizare: Neînceput • Rezultate timpurii: Fără rezultate notabile

Acest angajament a avut ca scop inițial să pună bazele adoptării de către România a standardelor Inițiativei de Transparență a Industriilor Extractive (EITI). Cu toate acestea, Ministerul Energiei, agenția de implementare, a decis să nu continue punerea în aplicare¹⁵. Reprezentanții tehnici și la nivel înalt care au inițiat angajamentul nu mai fac parte din Ministerul Energiei. Cercetătorul IRM a contactat persoanele de contact actuale, dar nu a primit niciun răspuns.¹⁶ Un reprezentant al OSC a explicat că probabil lipsa surselor de finanțare, a stimulentei și a angajamentului OSC a contribuit la retragerea angajamentului.¹⁷

¹ Note editoriale:

1. Pentru angajamentele care sunt grupate, evaluarea potențialului de rezultate și a rezultatelor timpurii se efectuează la nivel de cluster, mai degrabă decât la nivel de angajament individual.
2. Titlurile scurte ale lui angajamentelor ar fi putut fi editate pentru concizie. Pentru textul integral al angajamentelor, vă rugăm să consultați Planul de acțiune al României: <https://www.opengovpartnership.org/documents/romania-action-plan-2022-2024-june/>
3. Pentru mai multe informații privind evaluarea proiectării angajamentelor, a se vedea Revizuirea Planului de Acțiuni al României: <https://www.opengovpartnership.org/documents/romania-action-plan-review-2022-2024/>.

² “Evidența unică a persoanelor juridice cu statut de utilitate publică pentru anul 2022” [The unique record of legal entities with public utility status for the year 2022], data.gov.ro, <https://data.gov.ro/dataset/evidenta-unica-a-persoanelor-juridice-cu-statut-de-utilitate-publica-pentru-anul-2022>.

³ Larisa Barac (Punctul de contact OGP pentru România), interviu cu cercetătorul IRM, 29 iulie 2024.

⁴ Septimius Pârvu (Buna guvernare și alegerile la Expert Forum), interviu cu cercetătorul IRM, 6 septembrie 2024

⁵ “Sesiuni de instruire regionale în cadrul proiectului Dezvoltarea sistemului informatic național integrat de evidență a creanțelor provenite din infracțiuni” [Regional Training Sessions in the Framework of the project “Development of the Integrated National Information System for Recording Claims from Crimes], ANABI, <https://anabi.just.ro/stiri/sesiuni-de-instruire-regionale-in-cadrul-proiectului-dezvoltarea-sistemului-informatic-national-integrat-de-evidenta-a-creantelor-provenite-din-infracțiuni-cod-sipoca-763-cod-mysmis-135331>.

⁶ “Proiect ordonanță de urgență privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice” [Draft emergency ordinance on the regime of protected natural areas, conservation of natural habitats, flora and fauna], Ministry of Environment, Waters and Forests, 9 februarie 2023, <https://www.mmediu.ro/articol/proiect-ordonanta-de-urgenta-privind-regimul-ariilor-naturale-protejate-conservarea-habitatelor-naturale-a-florei-si-faunei-salbatice/5964>.

⁷ Barac, interviu.

⁸ “Situția femeilor și a bărbaților în poziții de decizie în administrația publică centrală – 2023” [Situation of women and men in decision-making positions in central public administration - 2023], ANES, <https://anes.gov.ro/wp-content/uploads/2024/04/Analiza-2023-Situatia-femeilor-si-a-barbatilor-in-pozitii-de-decizie-in-administratia-publica-centrala.pdf>.

⁹ “Poziționarea României în baza de date online a Institutului European pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați privind echilibrul de gen în poziții de decizie în administrația publică centrală – 2023” [Romania's ranking in the European Institute for Gender Equality's online database on gender balance in decision-making positions in central public administration - 2023], ANES, <https://anes.gov.ro/wp-content/uploads/2024/05/2023-Pozitionarea-Romaniei-in-baza-de-date-a-EIGE.pdf>.

¹⁰ Pârvu, interviu.

¹¹ Bogdan Voicu (Asociația Română de Studii Cantitative), corespondență prin e-mail cu cercetătorul IRM, Septembrie 2024.

¹² Monaliza Cîrstea (Director, ANES), corespondență prin e-mail cu cercetătorul IRM, septembrie 2024.

¹³ Laura Albu (Președintele Centrului de Mediere și Securitate Comunitară), interviu cu cercetătorul IRM, 26 septembrie 2024.

¹⁴ Dumitru, Silviu, Drăgan, Corina & Căce, Costin Adrian (Eds.) (2024). *Barometrul în domeniul violenței domestice și de gen*. [Barometer on domestic and gender-based violence], Pro Universitaria, <https://bibliotecadesociologie.ro/download/dumitru-silviu-dragan-corina-cace-costin-adrian-eds-2024-barometrul-in-domeniul-violentei-domestice-si-de-gen-bucuresti-pro-universitaria/>.

¹⁵ Barac, interviu.

¹⁶ Cercetătorul IRM le-a contactat pe Luisa Badiu și Mădălina Flori Negrea în septembrie 2024, dar nu a primit niciun răspuns.

¹⁷ Voicu, corespondență.